

KRALJEVIĆ I PROSJAK, drama za djecu, po motivima istoimenog romana Marka Twaina (2005) ulomak

* * *

IV.

Ponovno započinjemo sa zamrznutim kadrom. Edward sjedi na pozornici, Tom je iznad njega. A zatim -

TOM: A onda bih se, nakon cijelog dana prosjačenja po predgrađima Londona, navečer vratio kući. I nadao se da moja baka nije baš jako slabe volje.

EDWARD: A ona? Što je ona radila čitave dane?

TOM: Moja baka? Čekala da dođem sa onim što sam zaradio i usput plašila zaostale prolaznike, dok su sumrak i teška vlaga padali na ulice. U svom debelom crnom kaputu izgledala je poput duha iz neke strašne priče.

EDWARD - BAKA (*okreće se škiljeći prema publici i zaurla nakon trenutka potpune tišine*): Tom! (*Ponovno škilji*) Thomas! Da mi je samo znati gdje je taj nevaljalac?! Thomas Canty...!

TOM (*s veseljem*): To! Baš to je ona!

EDWARD - BAKA: (*nastavlja bijesno*) Po čitave se dane besposleno smuca po Little East Cheapu i na kraju što? Uvuče se u kuću kao običan poljski miš, prljavih koljena i znojnih dlanova. I onda još želi leći na moju slamu, moju slamu! A u džepovima tek peni ili možda dva. Sramota! (*Zatim, nakon kratke stanke, plačno*) Sramota... ovako ostaviti rođenu baku. Sirotu, ispaćenu staricu da skapava od gladi i nevolje ... pa to nije dostojno ni običnog psa. A ja ... jadna, nevoljena i brižna ...

TOM (*publici*): I tko joj ne bi povjerovao?

EDWARD - BAKA: ... ja tužna i ostavljena posve sama ...

TOM - PROLAZNIK (*baki*): Kako ste se samo ispatili, nedužna krhka starice...

EDWARD - BAKA: Oh, dični gospodine, svojim predobrim srcem vi vidite svu moju muku.

TOM - PROLAZNIK: Zaista vidim, dobra ženice...

EDWARD - BAKA: Uz samo jedan peni, moje će umorne misli postati utoliko manje gorke ... (*Tom - Prolaznik prekopava po džepovima, tražeći sitniš*) ... i odmah ću pojuriti u Westminsteru katedralu, gdje ću na koljenima moliti za vašu dobru dušicu.

TOM - PROLAZNIK (*okreće prazne džepove*): Strašno, pa ja nemam ništa...

EDWARD - BAKA: Baš ništa?

TOM - PROLAZNIK: Ništa...

EDWARD - BAKA: E onda se gubi do đavola, bijedna sirotinjo i bagro! No, što je? Što sad blejiš? Idemo, gubi se, gubi se! (*Tom - Prolaznik zapanjeno izlazi*) Thomas ...! Namlatit ću ga ovim rukama tako da će mu po cijelom Londonu letjeti kosti, samo da mi ga dopadne šaka...

Ulazi Tom.

TOM: Bako...

EDWARD - BAKA (*nastavlja, nespazivši ga*): ...kao kamenčići će padati u Temzu, bijedne kočice tog malog nezahvalnog šteneta. Jedna po jedna, jedna po ...

TOM (*glasnije*): Bako.

EDWARD - BAKA: Oooo, pa to je moj unuk Thomas. Duboko se klanjam, gospodičiću. Vi ste se odlučili vratiti kući. (*Odjednom grubo*) Znaš li ti koliko je sati?

TOM: Znam.

EDWARD - BAKA: A znaš li i da čitavog dana nisam ništa jela? Skapavam od gladi dok ti zuriš u pečenjarnice na Mincing Laneu. Sanjaš o velikim slasnim odrescima, o kupinovom vinu koje serviraju samo plemstvu na kraljevskom dvoru...

TOM: Možda sam i sanjao o slasnom odresku ili kupinovom vinu, ali to ne znači da sam zato manje gladan od tebe.

EDWARD - BAKA: Vidi ga! Čitav dan se skiće, a sad je još i drzak.

TOM: Oh, žurio sam kući, bako, stvarno jesam, ali ...

EDWARD - BAKA: Žurio si, žurio. Ma nemoj...

TOM: ...ali dok sam prolazio pokraj Temple Bara, odjednom se pokraj mene provezla kraljevska povorka. Prava kraljevska povorka bako, trideset raskošnih kočija prepunih stvarno veselih dvorjana, a vukli su ih najljepši bijeli konji u čitavom kraljevstvu ...

EDWARD - BAKA: Ma vidi ti to ...

TOM: Stvarno je tako bilo! A u posljednjoj kočiji, svoj urešenoj zlatom i dragim kamenjem, sjedio je kraljević od Walesa i odmahivao nam svojom malom rukom.

EDWARD - BAKA: Pazi, molim te, kraljević od Walesa ...

TOM: Pravi pravcati Kraljević, u svilenom odijelu i s velikim šeširom. I nekoliko je puta zijevnuo! Ha, zamisli, nekoliko je puta zijevnuo, ali je i mahao, meni je mahnuo, bako...

EDWARD - BAKA (*prilazi mu sasvim blizu*): I baš je tebi mahnuo, kažeš. Od svih nesretnih ljudi na Temple Baru, Kraljević je mahnuo baš tebi.

TOM: Da, da, da, od svih baš meni!

EDWARD - BAKA: A kako ti je to mahnuo, Tom? Pokaži staroj bakici. Ovako ... (*Maše mu pred nosom*) ... možda ovako (*Maše drugačije*) ... ili ovako? (*Pljusne ga. Tom se*

zaprepašteno uhvati za obraz) Ti lijena protuho! Kraljević. Kraljević! (*Nastavlja ga udarati*) Kraljević mu je mahnuo ... kraljević od Walesa ... ogrnut svilom i perjem... u pratnji veselih dvorjana... na bijelim konjima... u zlatnim kočijama... i sve si to ti vidio Thomas! (*Tom joj pada pod noge*)

TOM: Oprosti mi bakice, molim te oprosti...

EDWARD - BAKA: A što si zaradio? Ha, beštijo? Čitav dan si vani i što si zaradio?

TOM: Ništa...

EDWARD - BAKA: Nisi zaradio ništa.

TOM: Tražio sam dobre ljude, ali danas ih nigdje nije bilo, čitav dan, istinu ti govorim, baš nigdje nije bilo dobrih ljudi, bako, baš ih nigdje...

EDWARD - BAKA: Prestani! (*Tom zašuti*) Čime sam ja zaslužila ovakvog unuka? Gubi se na slamu, beskorisni mišu, nestani dok nisam pronašla šibu! (*Tom izlazi, baka više za njim*) I ne nadaj se večeri, čuješ me! Njegovo Kraljevsko Veličanstvo mu je mahnuo... kraljević od Walesa ... Thomas Canty, večeras ćeš na spavanje bez kruha i vode! (*Izlazi*)

V.

Zamrznuti kadar. Tom spava na slami, Edward sjedi pokraj njega. A zatim -

EDWARD (*publici*): I od te večeri, kad me Tom ugledao u mojoj kočiji dok sam se vraćao u dvorac Windsor, želja da se susretnemo u njemu je rasla i postajala sve većom, da bi napokon u sebe upila sve ostale želje tog malog dječaka i kao jedina strast ostala blistati na mutnom londonskom suncu.

TOM (*podigne glavu*): O, kako si to lijepo rekao Edward, stvarno krasno!

EDWARD: Pa nije li to istina?

TOM: Mogao si usput ispričati nešto i o tome koliko je tebi u tom istom dvorcu bilo strašno dosadno. Kako ni u jednom trenutku nisi bio slobodan, jer su te sluge, privatni učitelji, tutori i savjetnici pratili baš na svakom koraku.

EDWARD: To je točno. Neprestano sam se pitao kako je to biti potpuno slobodan...

TOM: ...dok sam ja sanjao naš ponovni susret, razmišljajući o tajnama koje se kriju iza velikih dvorskih zidina. (*Ponovno u snu*) ...moj naklon, Kraljevsko Veličanstvo ... vaš sam ponizni sluga ... uvijek vama na usluzi ... pokorni sluga Thomas Canty.

EDWARD: A ujutro, kad bi se probudio i ponovno ugledao svu tugu i jad koja ga okružuje, Tom bi pojurio na ulicu, do svog najboljeg prijatelja, malog Petea koji je bio toliko plašljiv da je stalno mucao, a tamo bi ga ponovno svladali gorčina, neizmjerne tuga, suze i ...

TOM (*ne počinje plakati nego odlučno ustaje*): Ne!

EDWARD - PETE: N-n-n-ne?

TOM: Ne želim više plakati!

EDWARD - PETE: K-kako to misliš?

TOM: Dosta mi je tuge.

EDWARD - PETE: A-a-ali...

TOM: Dragi moj Pete! Dosta mi je spavanja na tvrdoj, oštroj slami koja mi se uvlači pod košulju. Pa pogledaj samo - svako jutro izgledam kao strašilo za ptice.

EDWARD - PETE : A-a-ali ...

TOM: Dosta mi je uzaludnog skupljanja novčića, bosih nogu na vlažnim kamenim kockama, bijedne korice kruha i bakine tvrde, tanke šibe.

EDWARD - PETE (*napokon dođe do riječi*): Ali tako to mora biti! Mi-mi smo siromašni dječaci i mo-mo-moramo raditi, moramo š-š-šutjeti, moramo trpjeti onako k-k-k-kako su godinama, de-desetljećima prije trpjeli i d-d-drugi siromašni dječaci p-p-p-poput nas, Tom.

TOM: A tko je rekao da baš tako mora biti?

EDWARD - PETE: Tko je rekao? K-k-k-kako to misliš – tko je rekao? Pa-pa-pa tako je oduvijek bilo, i tako će za-zauvijek biti. Ti si-si-si-si smiješan!

TOM (*zove ga*): Pogledaj!

EDWARD – PETE: Ma što?

TOM (*dovlači ga za rukav i pokazuje mu uvis*): Dođi i pogledaj! Svako jutro kad ustanem, s malog prozora na ovom mračnom tavanu vidim samo komadić plavog neba. Pogledaj, samo mali komadić plavoga svoda između krovova. A znaš li ti koliko je zapravo nebo?

EDWARD – PETE (*zbunjeno*): Ne znam. Ve-veliko?

TOM: Veliko, uzbuđljivo, praskavo ili mirno, nebo je nepregledno i ...

EDWARD – PETE: Ali mi ni-nismo ptice, Thomas. To t-t-t-tvoje nebo nije stvoreno za nas. Nama je hodati po zemlji sa-sa ispruženom rukom i ako budemo dovoljno s-s-s-sretni, možda nam se-se-se na dlanu nađe po-poneki novčić. A-a-a-a ovo što vidiš kroz svoj pro-prozor, pa to bi ti tre-trebalo b-b-b-bitu dovoljno. Ko-komadić neba, Thomas.

TOM: Kako to misliš, Pete? Komadić neba. Uz sve što postoji, zašto da budem zadovoljan samo komadićem neba?

EDWARD - PETE: Zato što-što ... zato što ... t-t-tako treba biti i-i gotovo!

TOM: O, ne, ne treba! Čvrsto sam odlučio. Ja odlazim, dragi prijatelju.

EDWARD - PETE: O-odlaziš?... a-a-a-a kamo si krenuo?

TOM: Kamo? Slušaj me dobro. Negdje daleko na drugom kraju grada nalaze se pozlaćena vrata, a iza njih je kraljevska palača, zamisli to. Dvorac prepun velikaša i otmjenih gospi, obasjan stalnom svjetlošću, ispunjen miomirisima i pun svih ...

EDWARD - PETE: T-tom!

TOM: A ako me posluži sreća, možda ponovno na trenutak ugledam i Kraljevića. Možda mu uspijem nešto reći i možda se, samo možda i on obrati meni! Slušaj me sad. Pozdravi mi baku, ionako joj neću previše nedostajati.

EDWARD - PETE: T-t-t ... Tom ...

TOM: A na ulaznim vratima, dva velika i opasna granitna lava. Ako budem dovoljno uporan, možda me propuste, zamisli to, možda me propuste... (*Odlazi*)

EDWARD: Svaka čast, Thomas Canty. I tako si me odlučio posjetiti na dvoru. Stvarno drsko, za to ti moram odati priznanje.

TOM (*vraća se*): A što bi se dogodilo da slučajno nisam došao, provukao se ispred straže, šmugnuo kroz sporedni ulaz i naletio na tebe u jednom od dugačkih dvorskih hodnika?

EDWARD: Ja bih sad imao jednu brigu manje?

TOM: I dalje bi se dosađivao učeći latinski, blento!

Tom otme Edwardu šešir s glave, ovaj pojuri za njim.

EDWARD: Ponovno si drzak, neposlušni podaniče!

TOM: Još da me Vaše Kraljevsko Veličanstvo nekim slučajem može uhvatiti...

Natjeravajući se izlaze.

VI.

Ponovno započinjemo sa zamrznutim kadrom. Edward drži knjigu sasvim blizu očiju, i u punoj je koncentraciji. Tom u zaustavljenom pokretu usred trka hodnikom. A onda -

EDWARD (*polagano korača*): Homines amplius oculis quam auribus credunt...

Tom naleti na njega i sudare se. Obojica padaju.

TOM: Ljudi više vjeruju očima, nego ušima.

EDWARD: Dakle! Što je sad ovo?

TOM: Zadubili ste se u knjigu, Vaša Milosti, pa su vas odjednom izdale i oči i uši.

EDWARD: Čudo!

TOM (*okreće se oko sebe*): Što? Gdje? Gdje?

EDWARD: Prljavi prosjak usred dvorskog hodnika...

TOM: Oh! (*Nakloni se*) Vama na usluzi.

EDWARD: Znaš li što si upravo učinio dječčače? Srušio si nasljednika britanske krune, kraljevića Edwarda!

TOM: Ali ja to nisam namjerno. Uostalom, vi ste...

EDWARD: A to je nedopustivo! Smjesta ću narediti da ti odrube glavu.

TOM: Gospodaru!

EDWARD: Ovako nešto ... da me neuki boski dječak obori u vlastitom dvoru, pa gdje su te lijenčine od mojih stražara? Gdje su oštre helebarde kad su najpotrebnije nasljedniku trona! I uostalom, odakle ti znaš što to znači *Homines amplius oculis quam ...* (*Zastane jer je zaboravio kraj poslovice*)

TOM: ... auribus credunt!

EDWARD: No, da, da. Auribus credunt! Ha, podaniče? Tko te naučio latinski?

TOM: Upoznao sam jednog dobrog svećenika, Vaša Milosti, na ulicama Londona, tamo kod tržnice i on mi je povremeno davao poduku dok sam prao podove u samostanu.

EDWARD: Vidi, vidi, dječak niskog roda koji unatoč tome želi učiti... stvarno neobično! Možda ti zbog toga na kraju ipak ne odrubim glavu.

TOM: To bi bilo krajnje ljubazno od vas, Kraljeviću.

EDWARD: A kako se zoveš, dječčače?

TOM: Tom Cauty, vama na usluzi.

EDWARD: A gdje stanuješ?

TOM: U gradu, na priliku, gospodaru. Odmah pokraj Kobasičjeg prolaza, na Smetlištu.

EDWARD: Smetlište! Kakvo čudno ime za jedan dvorac!

TOM: S vašom dozvolom, to nije dvorac.

EDWARD: Nego?

TOM: Nego ... smetlište! Prepuno papira i muha i svakojakog smeća, Milosti.

EDWARD: Oh, a tako. Krajnje neobično. A imaš li roditelje?

TOM: Nemam Gospodaru. Živim s bakom do koje mi i nije previše stalo, oprost mi Bože ako je grijeh ovo što sam sada rekao.

EDWARD: Čini se da tvoja baka s tobom ne postupa baš nježno, što kažeš dječčače?

TOM: Ni sa mnom ni bilo s kim drugim, Kraljeviću. Zla je srca i samo zlo čini. Doduše, tu i tamo ruka joj malo otpočine. Kad zaspi ili se napije na mrtvo ime. Ali kad dođe k sebi, sve to nadoknadi i pošteno me istuče.

EDWARD: Kako? Tuče te, a ti si tako malen. Trebalo bi ju kazniti!

TOM: Oh, molim vas nemojte, Kraljeviću. To bi ju samo još više ražestilo...

EDWARD: A tvoji sluge, što oni kažu na tu žalosnu situaciju, dječčače?

TOM: Sluge? Zar vi, plemeniti Gospodaru, mislite da ja imam sluge?

EDWARD: A zašto ih, molim te, ne bi imao? Pa tko ti navečer pomaže da se svučješ? Tko te ujutro odijeva kad ustaneš?

TOM: Nitko, gospodaru. Sam to činim.

EDWARD: Sam? Pa to je krajnje neobično i nevjerojatno! Još nikad nisam čuo za ovakav slučaj. A u tom tvom dvoru ... kako ono, da Smetlišta se zove. Je li ti lijepo tamo?

TOM: Uistinu jest, gospodaru. Osim kad sam gladan... Imamo tamo lutkarskih predstava i malih majmuna, oh, kako su to smiješna stvorenja. Ima i predstava u kojima svi viču i čitavo se vrijeme tuku, a sve to ne stoji ni novčića. Iako do novčića nije lako doći, Vaša Svjetlosti.

EDWARD: Pričaj dalje.

TOM: Pa ... pa, mi – mislim, mi dječaci sa Smetlišta, ponekad se između sebe tučemo motkama, kao što to čine šegrti. I tako sve do večeri, Gospodaru.

EDWARD: E to bih i ja volio. Pričaj dalje.

TOM: A ljeti ... ljeti gacamo i plivamo po kanalima i u Temzi, prskamo se vodom i ronimo i vičemo i padamo, a onda izronimo a iznad nas je nebo, toliko otvoreno i čisto....

EDWARD: Dao bih sve očevo kraljevstvo da samo jedanput mogu u tome uživati!

TOM: ... a onda, onda kad se jednom napokon osušimo, plešemo i pjevamo oko Svibanjskog drveta u Cheapsideu, igramo se na pijesku i zatrpavamo jedni druge, a često pravimo i kule od blata.

EDWARD: Zaboga! Od blata?

TOM: Blato, moj Gospodaru. Takve divote ne postoji baš nigdje na svijetu!

EDWARD: Pa to je prekrasno! Kad bih samo jednom mogao odjenuti tvoju odjeću i pojuriti na tu livadu! Kako bi bilo krasno samo na trenutak biti slobodan, čini mi se da bih se odrekao i ove krune.

TOM: A kad bih ja, samo jedanput mogao odjenuti ovako svečano ruho kao što je tvoje, bio bih najsretniji dječak na svijetu.

EDWARD: Što si to rekao?

TOM (*nesigurno*): Mislim, mislim kad bih ja ... mogao ... samo na tren ...

EDWARD: ...odjenuti moju odjeću, i kad bih ja odjenuo tvoju ... Thomas!

TOM: Oprostite, ja nisam htio ... samo sam ...

EDWARD: Pa to je sjajna ideja i neka tako bude!

TOM: Molim, Gospodaru?

Edward se počinje svlačiti, Tom ga promatra u čudu.

EDWARD: No, što čekaš? Svuci sa sebe ove dronjke.

TOM: Ali...

EDWARD: Poslušaj me, čuješ!

TOM: Kako vi kažete Vaša Milosti...

Tom se počinje svlačiti. Jedan drugome dodaju svoju odjeću.

EDWARD: Što kažeš na ovo, ha, dječčace? Jednom kad se zamijenimo za odjeću, baš nitko neće zapaziti razliku.

TOM: Imate pravo Vaša Milosti.

EDWARD: A uz to, koliko je samo sve ovo zabavno! Jedan kraljević i jedan prosjak, a razlika je toliko mala, tko ju može zapaziti...

Mladići se nastavljaju presvlačiti dok polagano odlazimo u mrak.